

Instruktion för vfu (verksamhetsförlagd utbildning) på pastoralteologiskt program för präststuderande vt 2021

På plats eller helt/delvis på distans

Om möjlighet finns genomförs vfu:n på plats i församling. Vfu:n kan dock pga covid-19 av personliga skäl eller på grund av församlingens förutsättningar behöva äga rum helt eller delvis på distans eller digitalt. I samråd handledare och studerande emellan kommer planeras vilka möten som kan ske fysiskt och vilka möten som måste ske på distans/digitalt. Vi följer här självklart Folkhälsomyndighetens och regeringens löpande rekommendationer. Detta betyder att om vfu-församlingen kan nås genom att använda bokningsbara platsbiljetter i kollektivtrafiken, bil, cykel eller gång, genomförs de delar av vfu:n som är möjlig i församlingen. I de fall vfu-församlingen inte kan nås på tryggt och säkert vis eller den studerande tillhör en riskgrupp så har den studerande ändå kontakt med vfu-församling och handledaren via teams, zoom, skype eller annan interaktiv kommunikation och genomför de samtal och uppgifter som kan göras på detta sätt.

Den som genomför vfu:n helt eller delvis på distans gör, förutom huvuduppgiften under ”Syfte och uppgift”, också uppgift A. Dessutom väljs två av uppgifter B-F nedan. Varje distansuppgift får högst ta 1-1 ½ A4-sida i anspråk.

Syfte och uppgift

Den verksamhetsförlagda utbildningen, vfu:n, syftar till att den studerande lär känna sin vfu-församling och dess kontext, fördjupar sig i församlingens arbete samt i prästens uppgifter.

Den studerande reflekterar kring de arbetsuppgifter som bidrar till ökad förtroenhet med sin blivande profession. Det kan t.ex. innebära samtal med handledaren om kyrkliga handlingar och gudstjänster samt församlingens arbete med konfirmander, samt övrig verksamhet som prästen kan tänkas vara involverad i.

Den studerande bekantar sig också med församlingsinstruktion och församlingsrapport och reflekterar över det som framkommer i dessa dokument. Hur framställs församlingens grundläggande uppgift? Vad säger instruktionen om diakoni, undervisning, gudstjänst och mission? Hur arbetar församlingen med olika utmaningar, t.ex. vikande dop- och konfirmandtal eller medlemsciffror? Samtal sker med handledare om sådant som är oklart eller som uppmärksammats i dokumenten. Den studerande tittar också på hur församlingen presenterar sig på hemsida och i sociala medier. Vilken information går församlingen ut med just denna vår med anledning av covid-19?

Orientera dig i den nyutkomna rapporten ”Svenska kyrkan online” och samtala med din handledare om vilken typ av onlinegudstjänster din vfu-församling har valt. Länk: [Svenska kyrkan online. Att ställa om, ställa in eller fortsätta som vanligt under coronapandemin](#)

Studerande och handledare lägger tillsammans upp vfu:n så den ger breddning och fördjupning av prästens arbetsuppgifter i förhållande till vad den studerande redan bär med sig.

Särskilda uppgifter för dig som helt eller delvis måste göra vfu på distans

A. Gudstjänst (obligatorisk)

- Reflektera (tillsammans med din handledare) kring hur de människor som inte kan eller har möjlighet att ta sig till gudstjänster och andakter, men som ändå har behov av dessa ändå kan fira gudstjänst och andakt. Erbjuder församlingen något särskilt forum för bön och andakt? Spelar församlingen in/steamar gudstjänster? Surfa också runt på internet och besök de olika böneforum som finns där, t.ex. Svenska kyrkans böneweb, be.svenskakyrkan.se. På vilket vis kan dessa utgöra platser för andlighet?
- I **homiletik**: skriv en artikel i dagspressen (ej Dagen eller annan kristen tidning utan en ”vanlig” dagstidning som GP, DN, SvD, Sydsvenskan) som heter ”Guds Allmakt och covid-19”. Där problematiserar du allmaktsbegreppet, tar människors oro och forskningens råd på allvar och bidrar med något uppbyggligt. (Max 1500 tecken)
- I **liturgik**: Läs artikeln: ”Gudstjänstens fyra dimensioner-fem förhållningssätt” (i Nina Edgardh Gudstjänst i tiden s 199-202 – se bilaga). Reflektera utifrån de olika förhållningssätten med utgångspunkt från t ex följande frågor:
 - Är detta en rimlig beskrivning av de olika förhållningssätten till hur gudstjänstlivet har förändrats i Svenska kyrkan? Saknas något perspektiv?
 - Vilka är dina egna erfarenheter av de olika förhållningssätten?
 - Vad kan du se i din vfu-församling? Är något förhållningssätt tydligare än andra?
 - Hur ser vägen framåt ut?

B. Diakoni

Gör under några dagar exposure i närområdet där du bor (om det inte föreligger restriktioner från myndigheterna) genom att gå till någon plats där människor vanligtvis rör sig. Det kan t.ex. vara kyrkorummets, ett torg, utanför en livsmedelsaffär mm. Vad kan du se för förändringar mot hur det brukar se ut?

C. Församlingspedagogik

Undersök alternativa sätt att bedriva konfirmandundervisning.

- Sök efter församlingar som har helt eller delvis nätbaserad konfirmandundervisning. Maila eller samtala med dem som har denna typ av undervisning hur den praktiskt är upplagd. Reflektera kring vad finns det för styrkor och nackdelar med ett sådant arbetssätt? Titta på hur man gör i Danmark www.Konfimandcenter.dk.
- Vissa församlingar har annan typ av mer komprimerad konfirmationsundervisning t.ex. begränsad till påskveckan. Undersök hur sådan komprimerad konfirmandundervisning är upplagd och hur den motiveras, samt fundera kring hur du själv skulle lägga upp en kortkurs för konfirmander.

D. Självvård

Fundera kring de andliga behov som finns i krissituationer och normalläge i vfu-församlingen bland äldre och de med underläggande sjukdomar. Undersök, genom att t.ex. intervjua din handledare, hur församlingen kan använda olika kanaler för att upprätthålla kontakter med dessa personer. Om t.ex. församlingen lägger upp andakter med texter och sånger: titta på de upphovsrättsliga frågorna i samband med det. Vad får man göra? En del av de äldre som söker sig till församlingsverksamhet är ofta ensamma och blir ännu mer ensamma (och oroliga) i rådande situation. Hur tänker församlingen kring dem? Och vad skulle församlingen kunna göra för insatser?

E. Strategi och ledarskap

Titta på vfu-församlingens kris- och katastrofplan, samtala med handledare eller med ansvarig person (t.ex. kyrkoherde) om denna, samt kring hur just er församling, ibland efter biskops rekommendation, bedriver verksamheten. Hur sker samtal med församlingsbor? Hur möjliggör ni för ensamma att ändå ha kontakt med församlingen även om det inte sker rent fysiskt? Hur resonerar församlingen kring gudstjänst och nattvard?

Om det är möjligt för både församling och dig som studerande; boka in tid för möte med nyckelpersoner i den administrativa verksamheten (fysiskt eller digitalt). Få en bild av hur budget- och bokslutsprocessen fungerar, kyrkobokföringen och systemet kyrksam, församlingens informationsverksamhet etc.

F. Teologi och samhälle

Samtala med din handledare om på vilka sätt församlingen arbetar med mångfald och inkludering? I policydokument? Bland personalen? I gudstjänstlivet? I den dagliga verksamheten? Vilka individer tänker sig handledaren får plats och är inkluderade? Har handledaren några tankar om att någon kanske inte ryms? Varför? Har handledaren några tankar om hur hen skulle önska att församlingen jobbade vidare med mångfald och inkludering?

Hjälp till där det behövs!

Hjälp din vfu-församling med sådant som det behövs hjälp med på grund av covid19. Alternativt: ta kontakt med den församling som du är aktiv i om den ligger nära ditt hem eller med den församling som är din hemförsamling. Meddela att du står till förfogade för det församlingen kan behöva hjälp med under covid-19. Det kan handla om att ha kontakt med äldre som är ensamma eller oroliga via telefon, hjälpa till med att handla nödvändiga varor till dem som ev. är isolerade eller sitter i karantän, möjlighet att ta hand om barngrupper för föräldrar som arbetar i samhällsviktiga yrken etc. Det kan också vara att hjälpa till med andaktsmoment eller gudstjänster.

Arbetsmetod

- Den studerande skriver reflektionsbok över det som en är med om och relaterar sina tankar och upplevelser till arbetet som blivande präst.
- Den studerande läser särskilt de dokument i vfu-instruktionen som är relevanta för den kontext en befinner sig i.
- I slutet av dagen gör den studerande en kort sammanfattning av sina intryck under dagen i reflektionsboken. Till exempel kan metoden "hände, kände, tänkte, lärde" användas.

Material

Relevant kurslitteratur och undervisning som skett under året

Församlingsinstruktionen i aktuell församling

Församlingsrapporten för församlingen:

<http://statistik.svenskakyrkan.se/statistiksidor/App/#/f%C3%B6rsamlingsrapport> (nås endast via kyrknätet – be din handledare om hjälp)

Kommunfakta: https://www.h5.scb.se/kommunfakta/k_frame.htm

Max18 – barnombudsmannens statistikdatabas: <https://max18.barnombudsmannen.se/max18-statistik>

Uppföljning och reflektion av vfu:n

- Efter vfu:n samtalar de studerande om och delar erfarenheter från vfu-perioden i grupp vid ett särskilt uppföljningspass (detta pass kan komma att ske via digital kommunikation). Samtalet får gärna utgå från reflektionsboken. Till uppföljningspasset tas en fråga med som den studerande bär med sig från sin VFU och som den studerande vill reflektera vidare kring i gruppen.
- Utifrån reflektionsboken och utifrån uppsamlingspasset skriver den studerande ett reflekterande PM om sin vfu. PM:et får gärna utgå ifrån specifika händelser: vad gav händelsen för känsla, vilka tankar födde händelsen och vad lärdes utifrån händelsen. Reflektionen ska för den som gjort vfu på plats vara ca 2-3 A4-sidor och för den som gjort vfu helt eller delvis på distans 5-6 A4-sidor. Formalia: Times New Roman, 1,5 radavstånd, 12 punkter.

Inlämning av skriftlig reflektion

- Uppgifterna lämnas in på anvisat ställe senast fredag v 18.

Bilaga 1

GUDSTJÄNSTENS FYRA DIMENSIONER – fem förhållningssätt. (Ninna Edgardh *Gudstjänst i tiden s 199–202*)

Fyra grundläggande dimensioner

I en och samma gudstjänst går det att urskilja fyra grundläggande dimensioner: individens, lokalförsamlingens, kyrkosamfundets och den världsvida kyrkan. Gudstjänsten består av individer/personer som tillsammans gestaltar både en gudstjänstfirande lokal gemenskap, kyrkosamfundet Svenska kyrkans närvaro på en viss plats och en gemenskap som sträcker sig vidare, över både rum och tid. När gudstjänsten fungerar som bäst balanseras de här olika dimensionerna, det individuella och det gemensamma, det lokala och det världsvida, i ett berikande och samtidigt kritiskt samspel i en och samma gudstjänst.

Vissa förskjutningar har skett mellan de olika dimensionerna. En förskjutning från samfundsnivå till lokal och individuell nivå har skett kontinuerligt. Det väcker frågor om makt på den lokala nivån. Vem bestämmer hur vi firar och utformar gudstjänsten? Är det prästen, prästen och musikern, eller fler anställda? Är det gudstjänstgrupper, kyrkvårdar, eller de som regelbundet firar gudstjänst?

Andra frågor handlar om relationen mellan territorialförsamlingen och gudstjänstlivet. Den regelbundna gudstjänstfirande församlingen minskar, samtidigt som människors livsmönster blir mer och mer rörligt. Vilken betydelse har församlingens ansvar för alla som vistas inom församlingens gränser? Vilken roll har de förtroendevalda i förhållande till gudstjänstlivet?

När det gäller den världsvida dimensionen av gudstjänstlivet har Svenska kyrkan deltagit aktivt och låtit sig påverkas av ekumeniska dialoger, både inom Sverige och internationellt. De dialogerna har ofta förts på samfundsnivå, medan det lokala gudstjänstlivet påverkas mer av konkret samverkan mellan kyrkor och samfund på orten. Förskjutningen mot den lokala nivån väcker frågor om den lokala församlingens relation till den världsvida kyrkan och den kritiska motvikt som den världsvida dimensionen kan vara.

Det läggs ner enormt mycket arbete, energi och pengar av både anställda och ideella på ett gudstjänstliv som man vill och hoppas att människor ska delta i. Samtidigt finns det också en tung besvikelse, och en känsla av misslyckande när man upplever att det inte blir så som man hoppas. Förändringarna har varit många och ansträngningarna stora, men vad leder det till?

De här frågorna leder till olika förhållningssätt inför gudstjänsten. Hur ska vi förhålla oss till gudstjänsten och hur ska vägen framåt kunna se ut?

Fortsätt förnyelsen.

Det här är en slags mainstreamposition, som värnar om Svenska kyrkan som folkkyrka och vill fortsätta att utveckla gudstjänster med öppen gemenskap, stor mångfald och låga trösklar. Kyrkan ses som en viktig kulturbärare, inte minst på det lokala planet. Kulturen bryggas över till dem som tillhör kyrkan utan att för den skull vara särskilt engagerade.

Kyrkliga handlingar, dop, konfirmation, vigsel och begravning, är viktiga mötesplatser mellan dem som officiellt företräder kyrkan och de bredare grupperna av kyrkotillhöriga. Det här förhållningssättet betonar samfundsdimensionen starkt. Kyrkosynen har en tendens att bli institutionell, med de anställda och särskilt prästerna som främsta representanter för kyrkan.

Vänd tillbaka.

Detta är å andra sidan en minoritetshållning. Här finns de som tycker att kyrkan lämnat sin grund i allmänkyrklig tradition, exempelvis genom att acceptera kvinnor som präster och samkönade äktenskap. Den här hållningen betonar den världsvida kyrkan, men har svårare för tanken om en demokratiskt organiserad folkkyrka som stora delar av folket tillhör och känner samhörighet med. Här betonas trosgemenskapen starkt.

Begränsa förnyelsen

De som tänker på detta sätt accepterar grundtanken att kyrkan ska följa med sin tid och ser den växande mångfalden och delaktigheten i gudstjänstlivet som positiv. Samtidigt är de kritiska mot att vissa aspekter hamnat på undantag i de senaste decenniernas förändringsprocess. Vissa är kritiska mot att trosgemenskapen vattnas ur när bekännelseaspekten av de kyrkliga handlingarna tonas ner. Det samma gäller mottagandet av nattvarden. Andra är i första hand kritiska mot att den lutherska betoningen av förkunnelsen hamnat i skymundan i nattvardsväckelsens spår. Ytterligare andra är oroliga för de ekumeniska relationerna, när Svenska kyrkan i reformatorisk anda tycker sig ha rätt att gå sin egen väg i vissa frågor. Samfundsdimensionen av gudstjänsten blir viktig men tolkas lite annorlunda än i det första förhållningssättet.

Radikalisera förnyelsen

Här finns de som inte bara bejakar förändringarna utan vill fortsätta betydligt längre i samma spår. Också här skiljer sig betoningarna åt. För vissa är det mest angeläget att kyrkan mer ska fråga efter vad människor vill ha och leverera de tjänster som efterfrågas. För dessa spelar individens behov och upplevelse stor roll. För andra är det viktigaste att kyrkan ska gå längre i sin uppgörelse med exkluderande hållningar i förhållande till kvinnor, homo- bi- och transsexuella, funktionshindrade eller människor av annan tro. Ytterligare andra vill se en större koppling mellan gudstjänstfirandet och diakonalt engagemang, klimatfrågor eller internationella rättvisefrågor. Här knyts kontakter till andra i den världsvida kyrkan med samma intressen, snarare än till den egna församlingen eller samfundet som i och för sig kan bli viktiga i den mån de är lojala med saken.

Förkroppsliga förnyelsen

Det här förhållningssättet accepterar de förändringar som skett, men vill förskjuta fokus från gudstjänstordningar, intressefrågor och olika gruppers behov till hur de befintliga ordningarna bäst gestaltar evangeliet i församlingens gemenskap. Fokus ligger på förkroppsligad gemenskap i församlingsbygget och på verklig delaktighet för dem som firar gudstjänst. Men här finns också dem som vill se ytterligare betoning av de kroppsliga uttrycken i gudstjänsten. Den lokala församlingsdimensionen är viktig och förstås som en gemenskap av dem som firar gudstjänst regelbundet. Individerna får mer utrymme, men det finns en risk för exklusivitet i förhållande till vidare församlingssyner och samfundsdimensionens betoning av folkkyrklig öppenhet.

De här förhållningssätten till förändringarna som skett i gudstjänstlivet visar på hur många olika spänningar som gudstjänstlivet i Svenska kyrkan försöker hålla samman. Gudstjänstlivet ska präglas av hög kvalitet i gestaltningen, men också av stor bredd; av anpassning till tiden, men också förankring i traditionen; av ett reformatoriskt arv, liksom av tillhörighet till en världsvid kyrka; att vara en trosgemenskap, men samtidigt en gemenskap konstituerad av nåd; av att vara en episkopal kyrka, men också en demokratiskt organiserad folkkyrka; av att upprätthålla ett regelbundet söndagligt gudstjänstliv och ett gudstjänstliv med variation under veckan och kyrkoåret, men också med gudstjänster som möter människor vid särskilda tillfällen i livet.